

NAPASTOWANIE SEKSUALNE W SZKOLE

NIEZŁA LASKA I FAJNY KOLEŚ W SZKOLE
KAMPANIA NA RZECZ SZKOŁY WOLNEJ OD SZYKAN I
NAPASTOWANIA SEKSUALNEGO

PORADNIK DLA NAUCZYCIELI

Napastowanie seksualne

Głupia zabawa czy poważna sprawa ?

Łódź. Chłopcy ze szkoły podstawowej pisali na płocie Anka (tu nazwisko) to k...a. Pozostałe wulgaryzmy nie nadają się do przytoczenia.

8 - letnia dziewczynka poskarżyła się, że na koloniach koledzy obścąpili ją na boisku i ściągnęli majtki. Wychowawca nie reagował, a całe zdarzenie nazwał głupią zabawą.

Gliwice. Uczennica liceum musiała przewrócić swoje życie do góry nogami i zmienić szkołę, bo obsesyjnie nią zainteresowany chłopak narzucał się ze swoim uczuciem, prześladował ją nieustanną asystą, zasypywał SMS-ami, e-mailami, listami. Szkoła nie podjęła żadnych kroków, bo przecież nie doszło do użycia siły.

Powie ktoś - to smutny, ale powszechnie znany fakt, przez szkoły przetacza się fala przemocy, ale nauczyciele i rodzice nie pozostają obojętni. Realizuje się wiele akcji i programów. Wiele też mówi się o przemocy rówieśniczej, ale w dyskusji pomija się fakt, że rówieśnicy w grupie to chłopcy i dziewczynki. A to właśnie płęć przesądza o tym, że do zachowań przemocowych dochodzi. Napastnik wybiera za cel ataków dziewczynę. Przemocy o podtekście seksualnym się nie omawia i nawet jej najbardziej skrajne przejawy nie zwróciły uwagi opinii publicznej na problem. Brutalne ataki na dziewczęta trwają i pozostają niewidoczne.

Opisane wyżej wydarzenia to nie pojedyncze, wyizolowane wybryki, to codzienne zdarzenia, których doświadczają młodzi, w znacznie większym stopniu dziewczęta, choć ofiarami wulgarnych zaczepk padają i chłopcy. Dziewczęta - i to w różnym wieku, od uczennic szkoły podstawowej po studentki - podkreślają, że niechcianie i nieakceptowane przez nie zachowania stanowią w istocie stały element ich szkolnego doświadczenia.

Dlaczego nie mówi się o znaczeniu płci w akcie przemocy? Dlatego, że wiele zachowań, które zwykle poprzedzają brutalny incydent z przemocą seksualną w tle, dorośli uznają za naturalny, a więc nieusuwalny element relacji chłopak - dziewczyna. Kto się czubi, ten się lubi. Uszczypnął Cię, nazwał laską, szarpał biustonosz? – to tylko końskie zaloty. Koledzy wołali za tobą ciacho, parówa? – to tak sobie głupio żartowali. O przemocy seksualnej wśród dzieci i młodzieży dorośli rozmawiają niechętnie, a jeśli już, to w tonie pobłażliwym. Nauczyciele i rodzice w istocie nie mają rozeznania, jakie przybiera rozmiary i jakie niesie ze sobą konsekwencje “normalna” codzienna przemoc wobec dziewcząt.

Zdarzyło mi się, że....	Zdarzyło mi się, że....
<p>...dziewczyny żartowały z rozmiarów naszych członków.</p> <p>...jedna dziewczyna założyła bloga, na którym przedstawiała oceny wyglądu swoich kolegów . http://chlopcy-i-my.blog.onet.pl/</p> <p>...grupa dziewczyn i chłopców (ta „najfajniejsza”) pisała sprośne wierszyki na temat innych osób w klasie: kto, z kim i jak. To było komentowane.</p> <p>...dziewczyny krzyczały za mną: niezłe ciacho!, umówisz się?</p> <p>...dziewczyny latały za mną i za moim kolegą. Nie dawały nam spokoju na przerwach. Bez przerwy nas zaczepiały, chichotały, wypychały jedna przed drugą, całe były czerwone. Krzyczały coś z końca korytarza. Nie wiadomo było o co chodzi, chyba o randki i całowanie.</p>	<p>...rozpinano mi stanik, strzelano z ramiączek.</p> <p>...nazywano mnie dziwką.</p> <p>...mówiono do mnie: zrób mi loda.</p> <p>...komentowano rozmiar mojego biustu</p> <p>...oceniano mój wygląd na skali od 1 do 10.</p> <p>...robiono mi zdjęcia bez mojej zgody, a potem porno-fotomontaże.</p> <p>...wkładano mi rękę w majtki .</p> <p>...próbowano ściągnąć mi spodnie w toalecie.</p> <p>...musiałam się chować do toalety przed chłopcami.</p> <p>..klepano mnie po pupie.</p> <p>...robiono na mój widok nieprzyzwoite gesty.</p> <p>...niby przypadkowo dotykano moich piersi.</p> <p>...ciągnęli mnie za ręce przez korytarz nie wiadomo w jakim celu.</p> <p>...mówią na mnie: lala, kicia.</p> <p>...17letni chłopak dotykał mnie w autobusie.</p>
Chłopcy	Dziewczęta

Przemoc o podtekście seksualnym wśród nastolatków, zarówno w codziennych relacjach grupowych jak i w bliskich związkach, jest problemem słabo rozpoznanym w Polsce, nie prowadzi się badań, nie gromadzi danych liczbowych, raportów, relacji, analiz. Dlaczego tak się dzieje? Dziewczeta mają liczne powody, by o swoich problemach nie mówić, nie szukać pomocy.

Dziewczeta nie zgłaszają wypadków seksualnego napastowania, ponieważ nie mają wystarczającej siły i zdecydowania, by się bronić. Boją się o tym mówić, bo mogą być uznane za współwinnice. W Polsce rozpowszechniony jest pogląd, że to dziewczeta prowokują chłopaków poprzez makijaż, ubiór, swobodne zachowanie, a więc w istocie ponoszą współodpowiedzialność za zachowanie chłopców, także jeśli ci użyją siły. Dziewczeta boją się odrzucenia, negatywnej reakcji rówieśników. Boją się, że spotka je odwet, że staną się obiektem pomówień. Doskonale wiedzą, że na przemoc wobec kobiet ciągle jest ciche społeczne przyzwolenie, nie budzi ona ostrego sprzeciwu.

Kłopoty z definicją

Molestowanie seksualne czy napastowanie? Z jakim zjawiskiem mamy do czynienia w grupie rówieśniczej? Większości osób, kiedy słyszą o przemoc seksualnej nasuwa się termin molestowanie seksualne. Co to jest molestowanie seksualne i czy właśnie z molestowaniem mamy do czynienia w szkole? Według kodeksu pracy molestowaniem jest "każde nieakceptowane zachowanie o charakterze seksualnym lub odnoszące się do płci pracownika, którego celem albo skutkiem jest naruszenie godności lub poniżenie albo upokorzenie pracownika; na zachowanie to mogą się składać fizyczne, werbalne lub pozawerbalne elementy". Molestowanie może wystąpić w formie szantażu seksualnego i ma miejsce wtedy, gdy sprawca stoi wyżej w hierarchii służbowej od osoby molestowanej i uzależnia decyzje jej dotyczące od akceptacji swojego zachowania. W miejscu pracy osobą molestującą może być także współpracownik/współpracownicy. Molestowanie staje się wtedy jedną z postaci mobbingu.

W prasie używa się też terminu molestowanie seksualne, opisując nadużycia seksualne jakich dopuszczają się osoby dorosłe w stosunku do dzieci. To dodatkowo gmatwa sprawę, a samemu terminowi dodaje złowieszczygo wydźwięku, wiążąc go z najbardziej nikczemnym przestępstwem.

Czy zachowania z którymi mamy do czynienia w grupie, w relacjach rówieśniczych to molestowanie seksualne? Tak i nie. Tak, bo wypowiedzi, gesty i czyny o podtekście seksualnym młodych ludzi prowadzą do naruszenia godności i poniżenia koleżanki/kolegi. Nie, bo istotą molestowania seksualnego jest wykorzystywanie hierarchii i zależności służbowych istniejących w miejscu pracy. W relacjach chłopak -

dziewczyna hierarchii i zależności służbowych nie ma (hierarchii służbowej nie zastępuje równość, ale inna forma hierarchii). Wzajemne relacje powstają w wyniku dobrowolnej decyzji (paczka), w wyniku styczności czasowej i przestrzennej (\chodzą do tej samej klasy, mieszkają na tym samym osiedlu). Nie, bo przemoc o podtekście seksualnym w relacjach rówieśniczych często przybiera formy naganne, ale takie, na które istnieje przyzwolenie społeczne. Dowcipy o blondynkach i teściowych, docinki na temat figury albo ogólne (ale uszczypliwe) uwagi o talentach technicznych kobiet budzą raczej wesołość, a nie oburzenie. Trzeba więc termin molestowanie zarezerwować do opisu nadużyć seksualnych, a dla zachowań powszechnych (choć brutalnych i nagannych) poszukać innych określeń. Jakich więc słów używać, mówiąc i pisząc o przemoc seksualnej w grupie rówieśniczej wśród nastolatków? Do opisu zachowań najczęstszych odpowiednie wydają się słowa napastowanie, nękanie, nagabywanie.

Czym jest napastowanie seksualne ?

Napastowanie seksualne to wszelkie niechciane i nieakceptowane zachowania o charakterze seksualnym, które rozsądna kobieta (sic!) określiłaby jako obelżywe, zastraszające i krzywdzące. Napastowanie seksualne należy do zachowań, które określamy szykanowaniem. Szykanowanie oznacza celowe i długotrwałe, wielokrotnie powtarzające się działania, mające na celu upokorzenie kogoś. Kiedy szykanowanie ma seksualny podtekst, mówimy o nękaniu, nagabywaniu seksualnym.

Czy każde słowne komentarze, wulgaryzmy językowe, miny i gesty możemy uznać za napastowanie, nękanie seksualne? Tak, jeśli będzie powtarzane uporczywie i gdy osłabi, bądź uniemożliwi naukę, pracy lub zabawy osobie atakowanej.

• Akty napastowania seksualnego

- opowiadanie świńskich, wulgarnych dowcipów
- gwizdy, mlaskania, cmoknięcia albo inne "zwierzęce" odgłosy
- używanie wulgarnych określeń (laska, dziwka, ciota, pedał, lesba)
- wygłaszanie komentarzy na temat ciała, jego intymnych części
- czynienie seksualnych aluzji
- podglądanie w szatni, łazience, w przebieralni
- dotykanie, łaskotanie, klepanie, szczypanie
- napieranie, ocieranie się
- niespodziewane ataki: ściąganie ubrania, zadzieranie spódnicy, szarpanie ramiączek bluzki, biustonosza
- wysyłanie nieprzyzwoitych, wulgarnych SMS-ów, e-maili, listów
- pokazywanie zdjęć, rysunków o seksualnym charakterze
- rozpowszechnianie szkodliwych kłamstw na temat czyjegoś zachowania, intymnych relacji z chłopakiem/dziewczyną (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki)

Flirtowanie czy szykanowanie ?

Kiedy kontakty z płcią przeciwną są flirtem a kiedy przekształcają się w nękanie i napastowanie o podtekście seksualnym ? Flirt, zakochanie, chodzenie ze sobą, fascynacja osobą płci przeciwnej oznacza, że wzajemne bliskie kontakty są wzajemnie akceptowane i pożądane. Napastowanie seksualne to zachowania niechciane i nieakceptowane, a wręcz odstręczające.

Kiedy rozmawia się o przemocy wśród nastolatków, bardzo często padają opinie, żeby nie przesadzać, nie wkraczać z regulacjami, bo w efekcie młodzi ludzie będą się bali okazać żywsze zainteresowanie osobie płci przeciwnej. To nieporozumienie. *Niechciane i nieakceptowane* to kluczowe słowa w definicji napastowania seksualnego i to one wyznaczają granicę między flirtem a napastowaniem. Chodzi o to, by każdy komplement, gest, komentarz był oczekiwany i przyjmowany z zadowoleniem.

Z perspektywy osoby atakowanej

Kto definiuje sytuację? Kto ocenia czy to jest flirt, czy to jest nękanie? Osoba, do której zachowanie jest adresowane. Jeśli dziewczyna oświadczy, że była napastowana przez chłopaka, a on zaprzeczy i powie, że to były żarty i wygłupy z jego strony, to mamy do czynienia z napastowaniem seksualnym. Zgodny opis i ocena charakteru popełnionego czynu między napastnikiem a osobą gnębianą nie są konieczne. Jeśli dziewczyna oświadczy, że zachowanie chłopca miało seksualny charakter i było dla niej obraźliwe, obelżywe i zastraszające, to jest to napastowanie seksualne. Napastowanie seksualne identyfikuje się, biorąc za punkt wyjścia ocenę i odczucia ofiary, a nie napastnika. Jeśli jakaś osoba nie życzy sobie (i mówi o tym), aby druga osoba okazywała jej zainteresowanie, bo to przeszkadza jej w codziennym życiu i nauce, a kwestionowane zachowanie nie ustaje, to jest ona osobą seksualnie napastowaną. Sprawca może być kompletnie nieświadomy, że jego zachowanie jest natarczywe i będzie uznane za napastowanie, jak też, może być święcie przekonany, że w jego zachowaniu nie ma niczego niewłaściwego, sprzecznego z dobrymi obyczajami. Sprawca może mieć różne intencje, może nie spodziewać się takiej reakcji, ale nie jest to decydujące. Decyduje ocena osoby poszkodowanej.

Doceniamy rozsądek kobiety

W definicji napastowania seksualnego pojawia się odniesienie do osądu rozsądnej kobiety. Dlaczego kobiety, a nie osoby, a więc i mężczyźni? To, czy dane zachowanie zostanie uznane za napastowanie seksualne, zależy od płci orzekającego. Wiele badań, ale także codziennych obserwacji pokazuje, iż mężczyźni i kobiety odmiennie oceniają słowa, miny i gesty o seksualnym podtekście. Mężczyźni mniej zachowań skłonni są uznać za napastowanie. Stąd odwołanie do kobiety. Rozsądna kobieta rozstrzyga, co jest, a co nie jest napastowaniem seksualnym, ponieważ to kobiety są ofiarami seksualnej przemocy i to one mają uzasadnione powody, aby w tej sprawie orzekać. Gdyby polegać na osądzie mężczyzny, groziłoby to nasileniem napastowania. Mężczyzna zachowywałby się napastliwie wobec kobiety, uzasadniając to tym, że jest to powszechnie praktykowany zwyczaj, a kobieta nie miałaby argumentów na swoją obronę.

Bolesne doświadczenia. Napastowanie seksualne dziewcząt w szkole

Dziewczęta - i to w różnym wieku, od uczennic szkoły podstawowej po studentki - podkreślają, że niechciane i nieakceptowane przez nie zachowania stanowią w istocie stały element ich szkolnego doświadczenia. Dziewczęta stają bezradne wobec zjawiska przemocy o seksualnym podtekście. Nie wiedzą, jak sobie z nią radzić. Na szkołę nie liczą. Znacznie chętniej opowiedzą o wszystkim przyjaciółkom niż nauczycielce.

Fakt, że w relacjach rówieśniczych napastowanie seksualne ma miejsce, dotarł do świadomości społecznej jesienią 2006 roku, po tragicznej śmierci Ani z Kiełpina k/Gdańska. Dotarł i wywołał wstrząs, a przecież wielu psychologów i pedagogów szkolnych wie i powtarza, że napastowanie seksualne to zjawisko o szerokim zasięgu i częstotliwości. Dziewczęta są atakowane przez swoich klasowych kolegów, znajomych z osiedla. Nękanie może je spotkać w drodze do szkoły (w środkach transportu), przed wejściem do budynku, na boisku, na korytarzu, w szatni, w łazience. Podglądanie dziewcząt, zabieranie i chowanie im ubrań, a ostatnio robienie zdjęć, to popularna wśród chłopców zabawa, traktowana przez dorosłych z pobłażaniem. Na ścianach szatni i łazienek dziewczęta widzą wulgarne napisy i rysunki. Wielu chłopców bez skrępowania w obecności dziewcząt opowiada wulgarne dowcipy, przegląda pornograficzne zdjęcia. Zdarza się, że nękanie ma miejsce w klasie, w czasie lekcji, w obecności nauczyciela. Wygłaszane przez kolegów komentarze dotyczące wyglądu, wypowiedzi rozpraszały uwagę atakowanej dziewczyny i ograniczają jej możliwość pełnego uczestnictwa w lekcji. Nierzadko dziewczęta obawiają się przejść obok grupy chłopców, bo wiedzą, że nieprzychylniej ocenie (i to wyrażonej głośno i dosadnie) poddane zostaną ich ciała, strój, sposób poruszania się. W jednym z liceów na Śląsku chłopcy organizowali na przerwie samozwańcze konkursy piękności i głośno oceniali wygląd przechodzących koleżanek w skali od 1 do 10. Protesty dziewcząt nie spotkały się ze zrozumieniem.

Przemoc wobec dziewcząt przybiera też drastyczne formy. Oto co pisała prasa:

Policjanci z Komendy Powiatowej w Złotowie (Wielkopolska) zatrzymali dwóch nieletnich uczniów gimnazjum w Krajence, którzy próbowali rozebrać w toalecie szkolną koleżankę - poinformowała rzeczniczka wielkopolskiej policji, Ewa Olkiewicz.

W poniedziałek 30 października 14-letni Kamil i 15-letni Tomasz, uczniowie gimnazjum w Krajence mieli - po związaniu rąk 14-letniej dziewczynce, wciągnąć ją do męskiej toalety i próbować zdjąć spodnie.

I kolejna wiadomość :

Zdjęcia pornograficzne, na których rozpoznano twarz uczennicy pierwszej klasy gimnazjum, trafiły do Internetu. Zdjęcia rozsyłali koledzy gimnazjalistki przez Internet oraz SMS-em. Prawdopodobnie do sieci trafiło sześć zdjęć. Dziewczyna jest załamana. Twierdzi, że padła ofiarą ohydnych żartów z fotomontażem. Sprawę bada policja. (Dziennik Polski, listopad 2006)

Chłopcy, którzy dopuszczają się aktów przemocy, rzadko działają w pojedynkę, najczęściej w kilku - kilkunastoosobowych grupach. Kieruje nimi chęć kontrolowania dziewcząt i utrzymywania nad nimi przewagi. Na seksualne nękanie szczególnie narażone są dziewczyny aktywne, niezależne. Atak ma je poniżyć, ograniczyć ich niezależność, autorytet, wpływy w grupie. Brak reakcji ze strony dorosłych umacnia chłopców w przekonaniu, iż można bezwstydnie nękać, pozostając bezkarnym.

Przemoc w bliskich związkach

Przemoc w relacjach intymnych, w bliskich związkach, jest poważnym problemem nie tylko wśród ludzi dorosłych. Analizy forów internetowych i listów do redakcji pokazują, iż przemoc zdarza się wśród "chodzących" ze sobą nastolatków częściej, niż dorośli skłonni byliby przyznać. Może to mieć poważne konsekwencje dla rozwoju psychicznego młodych ludzi.

Mówiąc o przemocy w bliskich związkach nie mamy na myśli kłótni zakochanych, w której dochodzi do niekontrolowanego wybuchu emocji. Przemoc w intymnych związkach to pewne kontinuum od presji szantażu emocjonalnego, przez przemoc fizyczną, aż po gwałt i morderstwo. Określenie jak wielu młodych ludzi doświadcza przemocy w bliskich związkach jest trudne, ponieważ sama definicja tego pojęcia jest niełatwa. Niektórzy za przemoc uważają wszelkie emocjonalne i psychiczne nadużycia, inni są zdecydowani mówiąc o przemocy tylko wtedy, gdy dojdzie do użycia siły. Ważny też jest czynnik czasu i częstotliwości, czyli, inaczej mówiąc, długotrwałość i intensywność zachowań przemocowych. Rzetelność i wiarygodność danych jest problematyczna przede wszystkim dlatego, iż pochodzą z relacji własnych osób dotkniętych przemocą i są subiektywne.

Tylko chłopcy nakłaniają i przymuszają do seksu. Ale już inne formy przemocy stosują zarówno chłopcy, jak i dziewczęta, co jest zaskakujące i sprzeczne z przeciętnymi odczuciami. Czy źródła i natura tej przemocy są identyczne? Kontekst zachowań przemocowych musi być brany pod uwagę – dziewczęta uciekają się do użycia siły nie w ataku, ale w obronie własnej. Trzeba też pamiętać, że chłopcy/młodzi mężczyźni umniejszają, minimalizują siłę i intensywność przemocy, której się dopuścili. Dziewczęta odwrotnie – obwiniają się za użycie siły, nawet jeśli użyły jej w obronie własnej. Kiedy jednak w grę wchodzi przemoc bezpośrednio związana z uprawianiem seksu, odmiennosc, niesymetryczność w relacjach staje się wyraźnie widoczna, dziewczęta są znacznie częściej ofiarami niż chłopcy.

Dlaczego młodzi stosują przemoc w związkach? Nie umieją sobie radzić z destrukcyjnymi emocjami. O gniewie mówią równie często chłopcy i dziewczęta. Dziewczęta powołują się na potrzebę samoobrony, a chłopcy wskazują na potrzebę kontrolowania sytuacji (zachowania partnerki). Chłopcy, jako więksi i silniejsi, są w stanie wyrządzić poważniejsze krzywdy niż dziewczęta. Zdarza się, że obrażenia wymagają medycznej interwencji. Chłopcy, jeśli już staną się ofiarami przemocy, widzą swoją sytuację inaczej niż dziewczęta, te znacznie częściej wskazują na emocjonalne cierpienia, strach, wstyd, upokorzenie. Chłopcy maskują swoje przeżycia lub całkowicie się od nich odcinają i twierdzą, że przemoc, z jaką się zetknęli ze strony partnerki, wcale ich nie obeszła. Nie zrobiła żadnego wrażenia i wcale nie zabolęła.

Następstwa seksualnej przemocy

Przemoc o podtekście seksualnym ma następstwa niszczące i dalekosiężne:

- ☞ Nietostrzeżenie przez dorosłych przemocy jest odczytywane przez młodych jako zgoda na rządy siły. Chłopcy czerpią wzór z kultury, w której dominuje przekonanie, że górują nad dziewczętami i mogą nad nimi sprawować kontrolę.
- ☞ Wypowiedzi i zachowania o podtekście seksualnym nie spotykają się z należyтым sprzeciwem otoczenia. Padają wypowiedzi: "Tak było zawsze, to zupełnie naturalne! Chłopcy muszą się wyszumieć. Żarciki, komentarze to naturalny element relacji między chłopakiem a dziewczyną." Naturalny, a więc nieusuwalny. Taka postawa zezwala w istocie na nieskrępowaną przemoc.
- ☞ W napastowaniu seksualnym można dostrzec zapowiedź przemocy domowej, przemocy wobec kobiet w życiu rodzinnym i społecznym.
- ☞ Nękanie seksualne ma niszczący wpływ na dziewczęta, destabilizuje je psychicznie, zwiększa poziom lęku i skłonność do depresji, zmniejsza wiarę w

siebie, powoduje spadek zainteresowania szkołą, aktywnością osobistą i społeczną. Z wielorakich przyczyn wiele dziewcząt znosi napastowanie bez sprzeciwu, uwewnętrzniając tym samym przekonanie, że bierność i uległość to jedyne skuteczne strategie życiowe.

Szkoły wobec przemocy

Przemoc o podtekście seksualnym ciągle pozostaje niewidoczna w szkole, czyli tam, gdzie większa świadomość zjawiska mogłaby pomóc w prewencji. Wiele szkół nie reaguje właściwie na zjawisko napastowania seksualnego, ponieważ nie wiedzą, jak mogłyby to robić. Inne - i to jest sytuacja najgorsza - zaprzeczają istnieniu przemocy w szkole i nie widzą potrzeby jakichkolwiek działań. Konsekwencje każdej z tych strategii są smutne. Przede wszystkim dlatego, że cały ciężar problemu jest składany na barkach młodych ludzi. A oni stają wobec zjawiska napastowania seksualnego bezradni. Nie mogą pozostać sami z tym problemem.

Napastowanie seksualne

Dlaczego nic nie powiedziałem?	Dlaczego nic nie powiedziałam?
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nie traktowałem tego jak napastowania seksualnego, tylko jak zwyczajne obrażanie mnie. Nie skarzę się wszystkim, jak ktoś mnie obraża, staram się sam załatwić sprawę.</i> • <i>Było mi wstyd, przed samym sobą, że ktoś mną tak pomiata, a ja się daję.</i> • <i>Liczyłem na to, że sami dadzą mi spokój, prędzej, czy później.</i> • <i>Nie przeszkadzało mi zainteresowanie dziewczyn. Może okazywały to w głupi sposób, ich sprawa. Dziewczyny, z którymi chodziłem, były rozsądniejsze.</i> • <i>Nie miałem komu o tym powiedzieć.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nie byłem pewna, czy moje odczucie jest słuszne, w końcu mogłam źle coś odczytać, może wcale nic takiego się nie stało.</i> • <i>Na początku było mi miło, że zwracają na mnie uwagę.</i> • <i>Na początku nie widziałam w tym nic złego. Trochę mi czasem było nieswojo. Potem zaczęło być coraz gorzej.</i> • <i>Oni nie mieli nic złego na myśli, myśleli, że to zabawa. Nie chciałam wyjść na kogoś, kto się nie zna na żartach, psuje atmosferę.</i> • <i>Nie miałam w klasie żadnego oparcia. Nikt mnie nie lubił. Gdybym zwróciła się do nauczyciela, byłoby jeszcze gorzej.</i> • <i>Myślałam, że przetrzymam, kiedyś im przecież przejdzie to wydurnianie.</i>

Trzeba, aby nauczyciele, ale także dyrektorzy i inne osoby zarządzające oświatą zdały sobie sprawę z zasięgu i intensywności rówieśniczej przemocy o seksualnym charakterze. Trzeba, aby częste wśród dorosłych pobłażanie dla odzywek, komentarzy i zaczepek wreszcie znikło, a personel szkół nabrał przekonania, że obok napastowania seksualnego nie można przechodzić obojętnie.

Tylko wtedy ograniczymy zjawisko molestowania seksualnego, kiedy już w szkole młodzi ludzie rozumieją, że napastowanie seksualne jest złe, bo narusza godność drugiego człowieka. Wśród nastolatków, a szczególnie w relacjach dziewczyna – chłopak, wulgarny język, agresja, przemoc pojawia się wcześniej i może trwać całe życie. Warto pokazać młodym ludziom jak odnosić się do siebie z szacunkiem i życzliwością, bez wulgaryzmów, brutalności i szykan. Większość młodych ludzi potrafi budować dobre relacje z innymi. Trzeba wydobyć i wzmocnić te zdrowe postawy poprzez odpowiednio dobrane zajęcia tematyczne, które pokażą, jak odnosić się z szacunkiem i życzliwością w relacjach chłopak – dziewczyna.

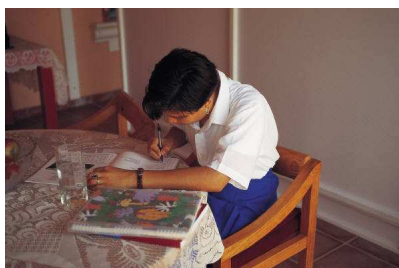
Szkolny program przeciwdziałania przemocy ze względu na płeć

W tym rozdziale znajdziesz rady i wskazówki :

- ☛ jak konstruować szkolny program przeciwdziałania przemocy
- ☛ jakie zapisy umieścić w szkolnym programie przeciwdziałania przemocy

a także

- ☛ wzory szkolnych dokumentów
- ☛ wzory ulotek dla uczniów oraz rodziców
- ☛ przykłady dobrych praktyk

Szkolny program przeciwdziałania przemocy o podtekście seksualnym

Cele

- zmniejszyć lęk, uprzedzenia i przemoc w relacjach dziewczęta – chłopcy w środowisku szkolnym i otwartym;
- kształtować u uczniów pozytywne, wolne od wpływu stereotypów popkultury, nastawienie do własnej tożsamości płciowej;
- zwiększać poczucie bezpieczeństwa, poprzez wyeliminowanie napastowania seksualnego, czyli relacji opartej na wrogości;
- kształtować u uczniów kompetencje osobiste i umiejętności prospołeczne;
- zwiększyć wśród młodzieży akceptację dla różnorodności i odmienności;
- wypracować definicję przemocy seksualnej;
- zmienić nastawienie wobec przemocy o podtekście seksualnym (rezygnacja z postawy przyzwalającej);
- przełamać stereotypy płci;
- kształtować postawę akceptacji, szacunku, życzliwości wobec innych;
- kształtować postawy proaktywne w obliczu przemocy (wierzę, że interwencja i pomoc innym jest skuteczna, wiem jakiej pomocy i gdzie szukać).

W szkolnym programie przeciwdziałania przemocy ze względu na płeć musi się znaleźć :

- **oświadczenie**, iż szkoła, z całym zaangażowaniem, przeciwdziała zjawisku napastowania seksualnego ;
- **definicja** napastowania seksualnego wraz z listą zachowań, oraz miejsc i sytuacji, w których może dojść do użycia przemocy;
- **opis procedur** stosowanych w wypadku zaistnienia i ujawnienia napastowania seksualnego ;
- **wskazanie osoby odpowiedzialnej** za prowadzenie spraw związanych z napastowaniem seksualnym;
- **zobowiązanie** personelu szkoły do zgłaszania wszystkich zachowań mających charakter napastowania seksualnego;
- **zakaz** podejmowania przez uczniów działań odwetowych wobec osób, które zgłosiły incydent i/lub składają wyjaśnienia;
- **oświadczenie**, iż poufność w najszerszym możliwym zakresie zostanie zachowana wobec sprawców, świadków i osób poszkodowanych. Ani osoby poszkodowane, ani świadkowie nie będą konfrontowane ze sprawcą.

Projektując i wcielając w życie szkolny program przeciwdziałania przemocy, warto dbać o rozpowszechnianie jego założeń. Trzeba zabiegać o to, by w jego realizację włączyli się wszyscy - uczniowie, nauczyciele i rodzice.

Przedstawione na następnych stronach oświadczenia i ulotki stanowią mogą użyteczne narzędzia, pomocne w promocji programu.

Szkolny program przeciwdziałania przemocy o podtekście seksualnym

1. Mówimy NIE przemocy.

Każdy uczeń ma prawo do nauki w szkole wolnej od przemocy, w tym od przemocy seksualnej. W naszej szkole przemoc w każdej postaci (przemoc słowna, psychiczna, fizyczna, cyberprzemoc) jest zakazana. Każdy, kto dopuści się przemocy, narazi się na konsekwencje przewidziane regulaminem.

2. Flirtowanie czy szykanowanie? Określamy, co to jest napastowanie seksualne.

Przez napastowanie seksualne rozumie się wszelkie niepożądane i nieakceptowane zachowania o charakterze seksualnym, które rozsądna kobieta określiłaby jako obraźliwe, zastraszające i krzywdzące. Najczęściej spotykane akty napastowania seksualnego to: opowiadanie świńskich, wulgarnych dowcipów, gwizdy, mlaskania, cmoknięcia, albo inne "zwierzęce" odgłosy, używanie wulgarnych określeń (laska, dziwka, ciota, pedał, lesba), wygłaszanie komentarzy na temat ciała, jego intymnych części, czynienie seksualnych aluzji, podglądanie w szatni, łazience, w przebieralni; dotykanie, laskotanie, klepanie, szczypanie, napieranie, ocieranie się, niespodziewane ataki: ściąganie ubrania, zadzieranie spódnicy, szarpanie ramiączek bluzki, biustonosza; wysyłanie nieprzyzwoitych, wulgarnych SMS-ów, e-maili, listów, pokazywanie zdjęć i rysunków o seksualnym charakterze, rozpowszechnianie szkodliwych kłamstw na temat czyjegoś zachowania, intymnych relacji z chłopakiem/dziewczyną (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki).

Napastowanie seksualne może mieć miejsce również wtedy, gdy sprawca i osoba poszkodowana są tej samej płci.

3. Napastowanie seksualne? Nie w mojej obecności!

W obliczu przemocy, napastowana seksualnego należy głośno protestować i żądać natychmiastowego zaprzestania takich zachowań. Niech wśród uczniów obowiązuje zasada: "Napastowanie seksualne? Nie w mojej obecności!". Jeśli przyzwoici ludzie nie będą protestować, grubiaństwo zwycięży.

4. Mamy rzecznika.

Napastowanie seksualne jest złamaniem norm obowiązujących w grupie. Osoba

poszkodowana i świadkowie nie zawsze mają możliwość i kompetencje, aby sobie samodzielnie poradzić z problemem.

Szkoła wybiera osobę cieszącą się zaufaniem uczniów, która podejmuje się roli rzecznika i mediatora we wszystkich sprawach związanych z rówieśniczą przemocą o podtekście seksualnym. Imię i nazwisko rzecznika jest podane do publicznej wiadomości.

5. **Wiemy jak działać.**

Uczniowie regularnie uczestniczą w zajęciach z umiejętności psychologicznych i społecznych i radzenia sobie z agresją i przemocą. Znają szkolne procedury uruchamiane w momencie ujawnienia aktów przemocy.

6. **Wybieramy szacunek. Adrenalina nie decyduje o naszych czynach.**

Uczniowie wiedzą, że okazywanie szacunku to podstawowa zasada w kontaktach z innymi ludźmi: "Odnoszę się do innych tak, jak chcesz, aby inni traktowali Ciebie." Takie postępowanie przynosi korzyść wszystkim. Okazujemy szacunek i mamy szacunek w najważniejszych dla nas związkach, w przyjaźni, w miłości, w rodzinie.

Szkoła krzewi kulturę szacunku poprzez zajęcia kształtujące i rozwijające kompetencje osobiste uczniów i ich umiejętności społeczne, a także poprzez akcje, kampanie.

Oświadczenie Rady Szkoły lub Rady Pedagogicznej

Szkoła jest miejscem wolnym od przemocy i napastowania seksualnego. Przez napastowanie seksualne rozumie się wszelkie niepożądane i nieakceptowane zachowania o charakterze seksualnym, które rozsądna kobieta określiłaby jako obraźliwe, zastraszające i krzywdzące.

Napastowanie seksualne jest zakazane w naszej szkole. Każde zachowania obraźliwe i krzywdzące dla drugiej osoby są złamaniem obowiązującej w naszej szkole zasady szacunku dla godności człowieka i podlegać będą odpowiednim sankcjom.

Najważniejszym zadaniem, wynikającym ze szkolnego programu przeciwdziałania przemocy, jest wyjaśnianie uczniom, dlaczego tolerancja i szacunek dla drugiego człowieka stanowią fundament wolności.

Każda osoba należąca do społeczności szkolnej zobowiązana jest do ujawniania i zgłaszania aktów napastowania seksualnego, zarówno tych, które widziała, jak i tych, o których słyszała.

Wszelkie działania odwetowe wobec osób ujawniających akty napastowania seksualnego są zakazane i w razie zaistnienia pociągną za sobą takie same sankcje, jak napastowanie.

Zobowiązania personelu szkoły

- Budować społeczność, w której przemoc nie będzie tolerowana;
- Wpisać do dokumentów szkoły punkty/paragrafy określające, czym jest przemoc i jak postępować kiedy się pojawi;
- Systematycznie organizować wewnętrzne szkolenia/warsztaty, poświęcone takim zagadnieniom jak przemoc rówieśnicza, przemoc o podtekście seksualnym;
- Realizować zajęcia tematyczne z młodzieżą;
- Omawiać z młodzieżą dokumenty szkoły dotyczące przemocy;
- Przekonywać uczniów, iż bezwzględnie należy informować o każdym zaobserwowanym przypadku przemocy;
- Systematycznie informować rodziców o przyjętych w szkole procedurach przeciwdziałania przemocy;
- Zawsze interweniować w obliczu przemocy.

Jak rozmawiać z osobą poszkodowaną ? Sugestie dla nauczyciela

- Rozmowa z osobą poszkodowaną nie jest łatwa. Okaż zrozumienie, współczucie, wsparcie i troskę. Słuchaj uważnie, bez osądzania.
- Jeśli uczeń odmawia rozmowy z Tobą, nalegaj, by porozmawiał z kimś, do kogo ma zaufanie (rodzice, opiekunowie, wychowawca, ksiądz).
- Dąż do ustalenia prawdy materialnej. Co się wydarzyło, kiedy, w jakich okolicznościach? Kto uczestniczył, kto był świadkiem. Było to jednorazowe zdarzenie, czy też element dłuższego ciągu zdarzeń.
- Zgromadź dokumentację. Zrób notatkę z rozmowy, wyraźnie zaznacz, o jaki rodzaj przemocy chodzi, kto jest sprawcą, jak oceniasz prawdopodobieństwo powtórzenia się aktów przemocy. Jeśli przemoc była poważna, jakie przedsięwzięto środki bezpieczeństwa.
- Jeśli do przemocy doszło między osobami pozostającymi w bliskim związku, zapytaj o naturę, częstotliwość i intensywność aktów przemocy (czy był to szantaż emocjonalny, przemoc fizyczna, przymuszanie do seksu). Porozmawiaj o sposobie zapewnienia bezpieczeństwa.
- Ponieważ młodzi są skłonni akceptować wiele zachowań, które dorośli uznaliby za przemocowe, porozmawiaj z osobą poszkodowaną o tym, jak wyobraża sobie dobry, udany związek.

Jak powiedzieć NIE przemocy.

Ulotka dla ucznia

CO MOŻESZ ZROBIĆ?

Mów co myślisz i czujesz. Nazwij rzecz po imieniu. Na przykład powiedz: „Opowiadasz wulgarne dowcipy, które są poniżające dla dziewczyny!”.

Nie tłumacz i nie usprawiedliwaj sprawcy. Poinformuj innych o tym, co zrobił. Sprawcę rozzuchwala poczucie, że nikt – albo prawie nikt – nie wie o jego czynach.

Poważnym tonem, wprost – bez owijania w bawełnę – powiedz, co myślisz i czujesz. Mów prostymi jasnymi zdaniami, nie używaj gróźb, nie bądź wulgarna/-y.

Domagaj się natychmiastowego zaprzestania nękania, czy też nagabywania.

Wróć do swoich spraw. Nie słuchaj wyjaśnień, usprawiedliwień, nie daj się wciągnąć w dyskusję.

To sprawca ma problem, nie ty. Powiedz, co masz do powiedzenia, i powtarzaj to tak długo, jak długo sprawca nie zaprzestanie swoich działań.

Wzmocnij swoje słowa gestami i mimiką. Mówiąc do napastnika, wyprostuj się, trzymaj głowę wysoko, patrz prosto w oczy i nie uśmiechaj się. Pochylone ramiona, spuszczone głowa, unikanie kontaktu wzrokowego osłabiają siłę przekazu.

Zakończ interakcję zdecydowanym stwierdzeniem: „Słyszałeś co powiedziałam. Przestań nękać dziewczyny”.

Jak powiedzieć NIE przemocy.

Ulotka dla ucznia

- Głośno i od razu protestuj. Zastopuj krzywdzące kogoś zachowania. Szkoła to miejsce przyjazne wszystkim. Wszyscy wiedzą jak należy się w szkole zachowywać. Nie ma w niej miejsca na nękanie, wyzwiska. Jeśli przyzwoici ludzie nie będą protestować, grubiaństwo zwycięży.
- Idź po pomoc do dorosłych, którym możesz zaufać – do rodziców, szkolnego pedagoga. Przedstaw im szczegóły (kto, kiedy, co zrobił lub powiedział), zrób notatkę.
- Szukaj sojuszników. Kto z koleżanek i kolegów myśli tak samo jak Ty, nie zamierza być obojętny. Stwórz grupę, w której ceni się bliskość i wspólne przeciwstawianie się złu. Bądź sojusznikiem dla innych. Wspieraj ich, jeśli przeciwstawiają się niegodziwości.
- Nie śmieję się z seksistowskich, wulgarnych żartów. Powiedz: to wcale nie jest śmieszne, takie słowa krzywdzą innych.
- Ustanów zasadę –*Przemoc? Nie w mojej obecności!* i konsekwentnie jej przestrzegaj.

Dla rodziców Jak rozmawiać z dzieckiem o przemocy ?

Szkoła realizuje program przeciwdziałania przemocy, w tym przemocy o podtekście seksualnym. W trakcie realizacji programu uczniowie usłyszą wiele informacji i danych dotyczących kobiet i mężczyzn i ich wzajemnych relacji, a także stereotypów, uprzedzeń i dyskryminacji.

Od postaw i zachowania rodziców wiele zależy. Dla dziecka duże znaczenie ma zdanie rodziców na temat życiowych ról kobiet i mężczyzn oraz ich wzajemnych relacji. Może ono wpłynąć na zachowanie dziecka. Dlatego ważne jest, aby Wasze dziecko słuchając Was i obserwując upewniało się, że otwartość, tolerancja i poszanowanie godności drugiego to zasady ważne w relacjach międzyludzkich.

Jeśli rodzice nie akceptują rozwiązań siłowych, zmniejsza się prawdopodobieństwo, że ich własne dzieci odważą się na przemoc.

Jednym ze sposobów ochrony nastolatków przed przemocą jest artykułowanie zasad obowiązujących w relacjach między ludźmi. Rozmawiając z dzieckiem o tym, jak ludzie powinni się do siebie odnosić, masz szansę określić swoje zdanie. Jednocześnie Twoje dziecko będzie miało jeszcze jedną okazję, aby przekonać się, że troszczysz się o nie i jego przyszłość.

Przemoc między ludźmi to trudny i bolesny temat. Wielu dorosłych potrafi o tym rozmawiać. Są jednak tacy, którzy uważają, że żarty, zaczepki, komentarze o seksualnym zabarwieniu to nic niewłaściwego. Program jest więc okazją, aby przemyśleć i uporządkować własne poglądy na kwestie koleżeńskich i bliskich relacji chłopak – dziewczyna i przekazać je dziecku.

Poniżej znajdziecie Państwo kilka rad/sugestii, które inni rodzice uznali za użyteczne.

Ulotka dla rodziców

- ☞ Bądź na bieżąco z tym, co się dzieje w szkole. Rozmawiaj o tym, co się dzieje na lekcji, a co na przerwie, pytaj o relacje w grupie, o zachowanie kolegów i przyjaciół. Bądź blisko, słuchaj.
- ☞ Zachęcaj dziecko do tego, by otwarcie wyrażało własne opinie i oceny i broniło swoich poglądów. Ukształtowana w ten sposób wiara we własne siły i możliwości będzie stanowić dla Twojego dziecka pierwszą linię obrony przed przemocą.
- ☞ Bądź wzorem dla swojego dziecka. Nie wygłaszaj seksistowskich komentarzy. Nie śmiej się z dowcipów o blondynkach i teściowych. Nie dziel ról życiowych, zawodów i codziennych obowiązków na odpowiednie tylko dla kobiet lub tylko dla mężczyzn.
- ☞ Rozwijaj w dziecku inteligencję emocjonalną. Wyjaśniaj, że każdy człowiek musi mieć świadomość, iż jego słowa i zachowania wywierają wpływ na innych i wywołują w nich różne uczucia. Tłumacz, czym jest otwartość, tolerancja, szacunek i empatia w kontaktach z innymi. Rozbudzona inteligencja emocjonalna uchroni Twoje dziecko przed krzywdzeniem innych.
- ☞ Rozmawiaj z dzieckiem o przyjaźni, miłości, o bliskich i intymnych związkach. Zwróć uwagę na fakt, że są ludzie, którzy manipulują uczuciami innych.
- ☞ Naucz swoje dziecko, jak podejmować właściwe decyzje, jak przeciwstawiać się niekorzystnej presji, jak mówić nie.
- ☞ Porozmawiaj ze swoim dzieckiem o szkolnym programie przeciwdziałania przemocy. Czy problem napastowania seksualnego został w nim uwzględniony? Jeśli nie, to zastanówcie się, co możecie wspólnie zrobić, aby to zmienić?

- Jeśli szkolny program przeciwdziałania przemocy jest niewystarczający, zaproponuj Radzie Rodziców i Radzie Pedagogicznej dyskusję na temat wychowania do życia w rodzinie, równości płci i przeciwdziałania przemocy ze względu na płeć. Masz prawo żądać, aby Twoje dziecko uczyło się w szkole wolnej od przemocy i napastowania seksualnego.

ANKIETA DLA UCZNIÓW

1. Czy w kręgu Twoich znajomych przeważają chłopcy, przeważają dziewczęta, czy też dziewczęta i chłopcy są reprezentowani po równo?
 - a) jest więcej chłopców
 - b) jest więcej dziewcząt
 - c) jest mniej więcej tyle samo dziewcząt, co chłopców
2. W porównaniu z moimi koleżankami i kolegami, mogę powiedzieć, że w szkole:
 - a) radzę sobie lepiej
 - b) radzę sobie tak samo
 - c) radzę sobie gorzej
3. Porównując się z moimi koleżankami i kolegami, mogę powiedzieć, że wiary we własne siły i możliwości mam:
 - a) więcej
 - b) mniej
 - c) tyle samo, co inni
4. Porównując się z moimi koleżankami i kolegami, mogę powiedzieć, że o sprawach seksu wiem:
 - a) więcej niż oni
 - b) mniej niż oni
 - c) tyle samo, co oni
5. Jak ważne w kręgu Twoich znajomych jest posiadanie dziewczyny/chłopaka? To jest:
 - a) bardzo ważne
 - b) niezbyt ważne
 - c) zupełnie bez znaczenia
6. Jak wiele osób spośród Twoich znajomych ma dziewczynę/chłopaka?
 - a) wszyscy
 - b) większość
 - c) parę osób
 - d) nikt
7. Jak wielu Twoich znajomych chodziło/chodzi z kimś "na poważnie" ?
 - a) wszyscy
 - b) większość
 - c) niektórzy
 - d) nikt
8. Czy określenie chodzić z kimś "na poważnie" oznacza, że dziewczyna i chłopak spędzają razem cały wolny czas i nie umawiają się z nikim innym?
 - a) tak, pary tak postępują
 - b) nie, pary tak nie postępują

- c) czasem, to zależy od okoliczności
 - d) nikt w moim wieku nie chodzi “na poważnie”
9. Czy określenie chodzić z kimś “na poważnie” oznacza, że dziewczyna i chłopak wyznają sobie miłość, przytulają i całują?
- a) tak, pary tak postępują
 - b) nie, pary tak nie postępują
 - c) czasem, to zależy od okoliczności
 - d) nikt w moim wieku nie chodzi “na poważnie”
10. Czy określenie chodzić z kimś “na poważnie” oznacza, że dziewczyna i chłopak śpią ze sobą?
- a) tak, pary tak postępują
 - b) nie, pary tak nie postępują
 - c) czasem, to zależy od okoliczności
 - d) nikt z moich znajomych nie chodzi na poważnie
11. Jak sądzisz, w jakim wieku większość dziewcząt i chłopców rozpoczyna życie seksualne?
- a) 13 - 14 lat
 - b) 15 - 16 lat
 - c) 17 -18 lat
 - d) 19 lat i więcej
12. Czy kiedykolwiek zdarzyło ci się, że będąc z dziewczyną/chłopakiem w intymnym związku, zrobiłeś/łaś coś w sprawach seksu, choć uważałeś/łaś, że jeszcze za wcześnie ?
- a) tak
 - b) nie
 - c) nie byłem/łam w bliskim związku
13. Czy kiedykolwiek zdarzyło ci się, że będąc z dziewczyną/chłopakiem w intymnym związku, zrobiłeś/łaś coś, na co nie miałeś ochoty tylko dlatego, że inni tak robią ?
- a) tak
 - b) nie
 - c) nie byłem/łem w bliskim związku
14. Czy kiedykolwiek zdarzyło ci się, że będąc z dziewczyną/chłopakiem w intymnym związku, zrobiłeś/łaś coś, na co nie miałeś ochoty tylko dlatego, że partner wywierał presję?
- a) tak
 - b) nie
 - c) nie byłem/łem w intymnym związku
15. Czy kiedykolwiek zdarzyło ci się, że będąc z dziewczyną/chłopakiem w intymnym związku, zrobiłeś/łaś coś tylko dlatego, że byłeś pod wpływem alkoholu, albo narkotyków ?
- a) tak
 - b) nie
 - c) nie byłem/łem w intymnym związku

16. Czy zdarza się, że będąc z chłopcem /dziewczyną w intymnej sytuacji, denerwujesz się, czy można mu/jej zaufać ?
- a) tak
 - b) nie
 - c) nigdy nie byłam w bliskim związku
17. Czy zdarza się, że będąc z chłopcem /dziewczyną w bliskim związku, masz poczucie, że Ty i Twoje uczucia, pragnienia, potrzeby nie są dla partnera ważne?
- a) tak
 - b) nie
 - c) nigdy nie byłam w bliskim związku
18. Czy zdarza się, że będąc z chłopcem/dziewczyną w intymnej sytuacji, nie masz kontroli nad tym, co się dzieje?
- a) tak
 - b) nie
 - c) nigdy nie byłam w bliskim związku

ANKIETA DLA NAUCZYCIELI

CZY NAPASTOWANIE SEKSUALNE JEST PROBLEMEM W MOJEJ SZKOLE?

1. Czy znane Ci są przypadki napastowania seksualnego, które zdarzyły się wśród uczniów Twojej szkoły?
 - a) tak
 - b) nie
2. Jeśli tak, to kto był sprawcą napastowania, a kto osobą poszkodowaną?
 - a) chłopak napastował dziewczynę
 - b) dziewczyna napastowała chłopaka
 - c) chłopak napastował chłopaka
 - d) dziewczyna napastowała dziewczynę
3. Ile incydentów z przemocą seksualną w tle wydarzyło się w minionych latach?
 - a) jeden
 - b) dwa do pięciu
 - c) więcej niż sześć
4. Gdzie te zdarzenia się rozegrały?
 - a) na korytarzu
 - b) w klasie
 - c) na boisku, przed wejściem do szkoły
 - d) w łazience
 - e) w trakcie szkolnej wycieczki
5. Jak na przemoc o podtekście seksualnym reagowały osoby poszkodowane?
 - a) nie reagowały, ignorowały takie zachowania
 - b) zgłaszały sprawę personelowi szkoły
 - c) zgłaszały sprawę rodzicom
 - d) podejmowały działania odwetowe
6. Czy osoby poszkodowane w konsekwencji incydentów:
 - a) opuszczały lekcje
 - b) miały trudności z koncentracją uwagi
 - c) miały niepowodzenia szkolne
 - d) doświadczały trwałego obniżenia nastroju albo depresji
7. Jakie działania podjęła szkoła po ujawnieniu incydentu napastowania seksualnego?
 - a) ustalono przebieg zdarzenia
 - b) przeprowadzono rozmowę ze sprawcą
 - c) udzielono wsparcia ofierze

- d) podjęto działania naprawcze
 - e) nie podjęto żadnych działań
8. Jeśli osoba poszkodowana nie podjęła żadnych działań, to jak sądzisz, dlaczego?
- a) nie wiedziała, co mogłaby zrobić
 - b) była przekonana, że nikt jej nie uwierzy
 - c) uważała, że nie ma o czym mówić
 - d) była zbyt zawstydzona i skrępowana
 - e) nie wierzyła, że ktokolwiek zrobi coś w jej sprawie
 - f) obawiała się działań odwetowych sprawcy
9. Jak sądzisz, jak często napastowanie seksualne zdarza się wśród uczniów ?
- a) w ogóle się nie zdarza
 - b) czasem się zdarza wśród niewielkiej grupy uczniów
 - c) zdarza się każdego dnia